

Handreiking gebruik escape

Voor (I)GSD-en die gebruik maken van
de whitelist op Suwinet

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Probleem bij het gebruik van de escape	3
3.	Onderzoek	3
3.1.	Interpretatie van de escaperedenen	4
3.2.	Gebruik Suwinet niet toegestaan en toch reden 'anders'	5
3.3.	ESF	6
3.4.	Terugvordering	6
3.5.	Whitelist	6

1. Inleiding

Bij het gebruik van Suwinet-Inkijk wordt door toepassing van de whitelist de toegang tot persoonsgegevens gereguleerd. Medewerkers krijgen alleen toegang tot gegevens van die personen waarmee de gemeente een dienstverleningsrelatie heeft of recentelijk heeft gehad. In de situatie dat het BSN van de betreffende burger niet op de whitelist voorkomt en de medewerker hiervoor is geautoriseerd, kan gebruik worden gemaakt van de escapefunctionaliteit om de persoonsgegevens toch in te kunnen zien. Het gebruik van deze functionaliteit verplicht de medewerker aan te geven waarom de escape voor die burger wordt gebruikt. Het aan geven doet de medewerker door één van de voor-gedefinieerde redenen aan te vinken.

2. Probleem bij het gebruik van de escape

Eén van de escape redenen is de reden 'anders'. Deze is bedoeld voor unieke situaties die slechts incidenteel optreden, en het is aan te raden 'anders' zo min mogelijk te gebruiken. Het veelvuldig gebruik van deze restcategorie maakt controle op juist gebruik van de escape lastiger.

Van meerdere gemeenten kwam het signaal dat gebruikers moeite hebben met het kiezen van de juiste reden voor een escape en er dientengevolge erg veel gebruik wordt gemaakt van de reden 'anders'.

3. Onderzoek

Om het probleem te achterhalen heeft VNG Realisatie onderzoek gedaan bij verschillende gemeenten naar het gebruik van de escape reden 'anders'.

Uit het onderzoek kwamen een paar gemeenten naar voren die de reden 'anders' helemaal niet gebruiken. Uit gesprek met deze gemeenten bleek dat zij de autorisatie voor de escapefunctie zeer mondjesmaat hadden uitgedeeld (soms zelfs alleen de sociale recherche). Zij hebben veel tijd en moeite gestoken in de instructie voor het juist gebruik van Suwinet, er wordt regelmatig geëvalueerd en de whitelist is altijd volledig en actueel.

De overige gemeenten beschreven heel veel verschillende situaties die uitmonden in de volgende grote lijnen.

1. Een te enge interpretatie van de vaste escaperedenen maakt dat de gebruiker al snel denkt dat er sprake is van een unieke situatie waarbij 'anders' gebruikt moet worden.
2. Het gebruik van Suwinet in situaties waarbij dit niet is toegestaan.
3. Voor de verantwoording voor ESF subsidies, waarbij nu tijdelijk het gebruik van Suwinet is toegestaan, is geen aparte escapereden aanwezig.
4. Voor werkzaamheden rond terugvordering, vooral rond hoofdelijke aansprakelijkheid, daarvoor was geen goede escapereden voorhanden.
5. In een aantal gevallen heeft de gemeente haar whitelist 'te krap' gemaakt.

Hierna worden deze lijnen verder beschreven.

3.1. Interpretatie van de escaperedenen

De vijf beschikbare redenen waaruit de medewerker moet kiezen zijn:

- **Nieuwe klant of aanvraag:** wanneer er sprake is van een aanvraag van een nieuwe klant of partner die nog niet is geregistreerd;
Heel vaak wordt 'anders' gebruikt terwijl het de reden nieuwe klant of aanvraag betreft. De denkfout hier is dat deze reden alleen gebruikt mag worden voor de klant zelf en alleen voor personen die ook zeker een klant worden. Dit klopt niet. Het is ook bedoeld voor (ex)partners die iemand in verband met de aanvraag, voor een normwijziging, of voor het berekenen van draagkracht bij bijzondere bijstand o.i.d. bekijkt. En het is ook bedoeld voor klanten waarbij je onderzoek doet in het aanvraag- of intakeproces met de bedoeling om dienstverlening (uitkering of re-integratie) te starten in het kader van de P-wet of IOAW/Z maar waar later duidelijk wordt dat dit niet aan de orde zal zijn (afwijzing zonder aanvraag).

Ten slotte kan de reden 'nieuwe klant' ook gebruikt worden als er na beëindiging van de uitkering en het BSN al van de whitelist verdwenen is, toch nog een handeling verricht moet worden. Denk dan bijvoorbeeld aan raadpleging i.v.m. bezwaar of beroep, een erg late herberekening etc. In feite start je opnieuw een dienstverleningsrelatie en mag je dit dus beschouwen als een nieuwe klant (voor de whitelist).

- **Vaststellen onderhoudsbijdrage:** voor verhaal medewerkers, bij het vaststellen van de onderhoudsbijdrage bij nieuwe onderhoudsplichtigen;
Ook hier zien we regelmatig de denkfout dat deze reden alleen geldt voor de situaties waarin bijna zeker ook echt een bedrag voor onderhoudsbijdrage kan worden vastgesteld. Deze reden is ook bedoeld voor al het onderzoek wat gedaan wordt naar mogelijke onderhoudsbijdrage. Dus ook als de onderhoudsplichtige nog onbekend is, voor de onderhoudsplichtige waar na (her)onderzoek blijkt dat er geen bijdrage kan worden opgelegd en voor personen waarbij blijkt dat ze uiteindelijk niet als onderhoudsplichtige zijn aan te merken.

- **Inkomsten van 16 en 17 jarigen:** inkomsten van een inwonend kind van 16 of 17 jaar moeten in sommige gevallen met de bijstandsuitkering van de ouders worden verrekend. De hoogte van die inkomsten moet worden achterhaald.

- **Bijzonder onderzoek:** bij nader onderzoek naar fraude of een sterk vermoeden daarvan;
Er wordt gedacht dat de reden 'bijzonder onderzoek' alleen gebruikt mag worden door sociaal rechercheurs. Dit klopt niet, het gaat om de uitvoering van de taak bijzonder onderzoek. Ook 'gewone' handhavers en consultants kunnen geconfronteerd worden met het noodzakelijk verrichten van (bijzonder) onderzoek waarbij gegevens van derden moeten worden geraadpleegd. De reden bijzonder onderzoek kan bijvoorbeeld ook gebruikt worden bij signaalafhandeling of belastingsignalen die betrekking hebben op BSN's waarvan de uitkering langer geleden is beëindigd en die niet meer op de whitelist staan.

- **Anders:** deze is bedoeld voor unieke situaties die slechts incidenteel optreden, en het is aan te raden 'anders' zo min mogelijk te gebruiken.
Een andere mogelijkheid is dat de gemeente de whitelist verruimt door de afgesloten BSN's een aantal maanden langer op de whitelist te laten staan.

3.2. Gebruik Suwinet niet toegestaan en toch reden 'anders'

Uit het onderzoek bleek ook regelmatig dat gebruik van de escape reden anders plaatsvindt in situaties waarbij gebruik van Suwinet geheel niet is toegestaan.

Voor het bekijken van gegevens van medebewoners;

Een signaal dat de WSF van de medebewoner is gestopt is geen geldige reden om de medebewoner zelf te bevragen. Medebewoners mogen enkel bekeken worden met de pagina Kostendelerstoets onder het BSN van de klant. Dit is herhaaldelijk door SZW en OC&W uitgesproken. Wat er toe doet is de inschrijving bij een opleiding die voldoet aan de voorwaarde zoals gesteld in de wet.

Zeer regelmatig worden medebewoners zelf bevragegd vlak voordat zij 21 jaar oud worden om 'alvast' te bezien of zij als kostendelers aangemerkt moeten worden. Dat kun je immers nog niet zien op de pagina Kostendelerstoets. Ook dit is uitdrukkelijk niet toegestaan. Hoe 'handig' ook, elke wettelijke grondslag ontbreekt.

Er zijn twee situaties onderkend waarbij zeer beperkt nader onderzoek naar medebewoners i.v.m. een kostendelerstoets aan de orde kan zijn; in het geval dat de datum uitschrijving achterhaald moet worden en in het geval van een medebewoner met slechts een briefadres. Deze situaties zullen worden toegevoegd aan het document Medebewoners en Suwinet.

Voor klanten die gebruik maken van het gemeentelijk minimabeleid

We zien dat het soms moeilijk is voor consulenten om onderscheid te maken tussen verzoeken voor bijzondere bijstand en verzoeken minimabeleid. Het armoedebeleid van een gemeente ligt ook vaak in het verlengde van de bijzondere bijstand. Toch mag Suwinet alleen gebruikt worden als het onderzoek en de werkzaamheden expliciet voortkomen uit de Participatiewet, IOAW/Z. In alle andere gevallen mag dat niet, ook niet voor het berekenen van draagkracht. De grondslag ontbreekt. In januari 2019 heeft SZW hier opnieuw naar gekeken en daar de volgende uitspraak over gedaan.

Bij de invoering van de P-wet is de grondslag voor dit soort armoedeverzoeken – de categoriale bijzondere bijstand- komen te vervallen (m.u.v. de zorgverzekering). Dat is indertijd een bewuste politieke keuze geweest en noch het regeerakkoord, noch iets anders, geeft nu aanleiding om dat te willen veranderen. Dat betekent dat gemeenten hier op grond van de P-wet geen taak hebben, en dat hiervoor geen gebruik gemaakt kan worden Suwinet of van producten van het Inlichtingenbureau (wat wellicht een meer proportionele oplossing zou zijn dan Suwinet). Ook kan geen gebruik gemaakt worden van het BSN op grond van de Wet op het BSN.

Kortom, de gemeenten zullen voor de taak die ze hier zelf gecreëerd hebben in hun verordeningen, zelf ook moeten zorgen dat ze in hun informatiebehoefte voorzien. In die zin is het ook niet logisch dat SZW hiervoor de faciliteiten zou organiseren. Dat neemt niet weg dat er in het programma Toekomst gegevensuitwisseling Werk en Inkomen wellicht kansen zitten –in de toekomst-, net als voor private partijen. De ontwikkeling daarvan zal echter zeker nog enkele jaren duren.

Zie verder ook de factsheet Suwinet.

Voor de uitvoering van de Wet Taaleis.

SZW heeft aangegeven dat het gebruik van Suwinet expliciet niet is toegestaan voor de wet Taaleis. Dit wordt door gemeenten als knelpunt ervaren. VNG heeft dit ter bespreking ingebracht bij SZW maar er is vooralsnog geen toestemming verleend.

Voor maatschappelijke doeleinden die op dezelfde locatie als Werk en Inkomen zitten

In heel veel gemeenten zijn er meer sociale taken bij de (I)GSD-en belegd dan alleen taken onder de Participatiewet, IOAW/Z (bijv. daklozenregistratie zonder dat er een bijstandsaanvraag is). Soms betreft het dezelfde klanten als in de uitkering, soms niet. Alleen als het onderzoek en de werkzaamheden expliciet voortkomen uit de Participatiewet, IOAW/Z mag Suwinet gebruikt worden. In alle andere gevallen niet. De grondslag ontbreekt.

Voor collega's die een vraag hebben over een klant

Dit kunnen collega's zijn die zelf geen Suwinet account hebben of collega's die wel een account hebben maar minder gegevens zien, bijvoorbeeld collega's van Burgerzaken of gemeentelijke belastingen. Het mag duidelijk zijn dat dit in geen geval is toegestaan.

3.3. ESF

SZW heeft tijdelijk toestemming gegeven voor het gebruik van Suwinet voor de ESF verantwoording in afwachting van een andere permanente oplossing via het Inlichtingenbureau. De uitkering is lang geleden al beëindigd waardoor het BSN niet meer op de whitelist staat en daarom moet er vaak een escape gebruikt worden.

Omdat het gebruik van Suwinet slechts tijdelijk is toegestaan, kunnen de voorzieningen, zoals de escape, daar niet op ingericht worden. Als Suwinet wel permanent wordt toegestaan dan zal de VNG daar ook de escape en de inkijs pagina's op aanpassen.

3.4. Terugvordering

Uit de beschrijvingen van gemeenten bleek dat de escape reden 'anders' ook vaak gebruikt wordt voor onderzoek naar incasso mogelijkheden van hoofdelijk aansprakelijken bij terugvorderingen. De BSN's van deze personen staan blijkbaar niet op de whitelist.

Het mooiste zou zijn als het gebruik van de escape vermeden kan worden door het toevoegen van de BSN's van hoofdelijk aansprakelijken. Maar als dat geen optie is, omdat de BSN's niet uit de geautomatiseerde systemen te verkrijgen zijn, dan is het gebruik van een escape onvermijdelijk. Onderkend wordt dat dit betrekkelijk vaak voorkomt en dat de bestaande omschrijvingen van de escape daarvoor niet geschikt waren. VNG heeft daarom een extra escape reden laten toevoegen met de omschrijving 'Terugvordering derden'.

3.5. Whitelist

En soms zien we ook dat er lokaal blijkbaar iets niet in orde is met de whitelist. De klant had er gewoon op moeten staan want er is een lopende uitkering of een vordering of er loopt nog loonkostensubsidie en toch krijg je de escape in beeld.

Ook zijn er gemeenten die regelmatig nog wat aan afgesloten uitkeringen moeten doen terwijl het BSN dan al van de whitelist is verdwenen. De gemeente kan de whitelist verruimen door de afgesloten BSN's een aantal maanden langer op de whitelist te laten staan.

Centraal kunnen we hier niets aan doen. De gemeente kan de criteria voor de eigen whitelist aanpassen.